

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 926

Nota Lanklaar, Bekaertlaan

Bouw van een kartonfabriek

Deel II: Programma van maatregelen

Hanne De Langhe, Willem Vanaenrode & Elke Wesemael
Juli-Augustus 2020

Colofon

ARON rapport 926 – Nota – Lanklaar, Bekaertlaan. Bouw van een kartonfabriek

Erkend archeoloog:	Willem Vanaenrode (OE/ERK/Archeoloog/2018/00207)
Auteurs:	Hanne De Langhe, Willem Vanaenrode & Elke Wesemael
Foto's en tekeningen:	ARON bv (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2020/12.651/99
ID Archeologienota:	ID 12388

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bv

Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250
fax: 012/770.034

ARON-RAPPORT 926

NOTA LANKLAAR, BEKAERTLAAN

BOUW VAN EEN KARTONFABRIEK

Hanne De Langhe, Willem Vanaenrode & Elke Wesemael

Tongeren
2020

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door *ARON bv* een archeologienota (ID 12388)⁴⁷ opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek (2019I26). Op basis van het bureauonderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee. Daarom was bijkomend vooronderzoek noodzakelijk.

Dit diende in eerste instantie te bestaan uit een landschappelijk bodemonderzoek om de gaafheid van het onderliggende oorspronkelijk bodemprofiel na te gaan en om de impact van de geplande bodemingrepen te kunnen bepalen. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek, diende al dan niet een vooronderzoek naar prehistorische artefactensites uitgevoerd te worden. Tot slot diende tevens een proefsleuvenonderzoek naar (proto-)historische sites uitgevoerd te worden.

Het aanvullend vooronderzoek dat effectief uitgevoerd werd, betrof een landschappelijk bodemonderzoek, een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek.

Het landschappelijk bodemonderzoek (2020A18) werd uitgevoerd op de percelen: Lanklaar, Afd. 5, sectie B, percelen 131G en 275G in een gebied met een oppervlakte van ca. 18,8 ha.

Het verkennend archeologisch booronderzoek (2020G231) werd uitgevoerd op de percelen: Lanklaar, Afd. 5, sectie B, percelen 131G in een (versnipperd) gebied met een oppervlakte van ca. 37 955 m².

Het proefsleuvenonderzoek (2020G232) werd uitgevoerd op de percelen: Lanklaar, Afd. 5, sectie B, percelen 131G in een (versnipperd) gebied met een oppervlakte van ca. 53 873 m².

De onderzoeken werden deels uitgevoerd conform het programma van maatregelen zoals omschreven in de in akte genomen archeologienota. De onderzoeksstrategie werd echter a.h.v. de onderzoeksresultaten van het landschappelijk bodemonderzoek en in overleg met Onroerend Erfgoed aangepast, hetgeen ook in de archeologienota als mogelijkheid opgenomen was.

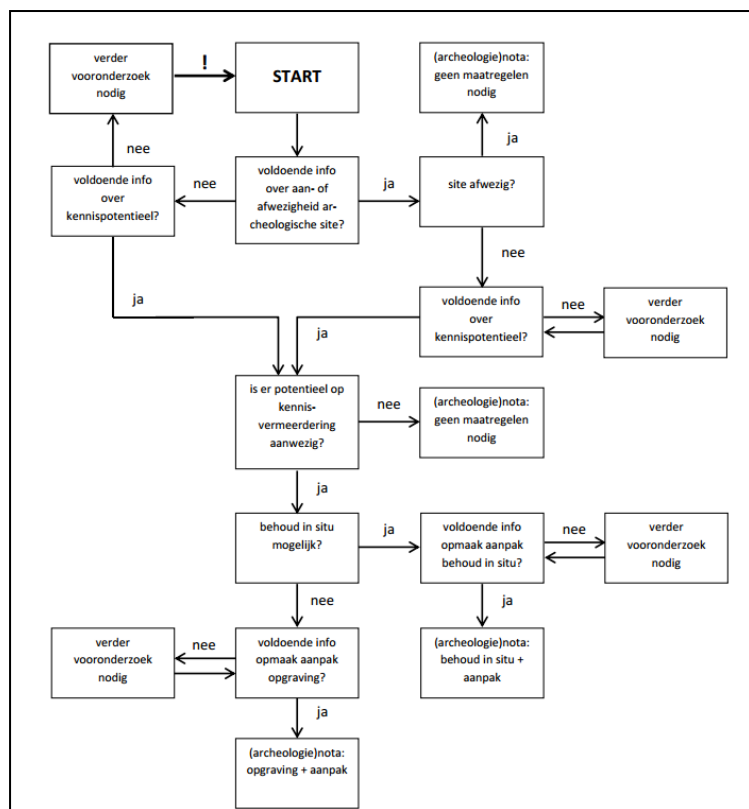
Uit het landschappelijk bodemonderzoek bleek dat een deel van de geplande bodemingrepen de natuurlijke bodems niet zou aansnijden en een ander deel diepgaand verstoord was, waardoor een potentiële archeologische site niet meer bewaard zou zijn. Op basis hiervan kon een enigszins versnipperde zone van ca. 134 064 m² uitgesloten worden van verder archeologisch onderzoek.

Anderzijds bleek dat de natuurlijke bodem in een 37 955 m² groot gebied voldoende gaaf bewaard was gebleven om een vooronderzoek naar prehistorische artefactensites uit te voeren onder de vorm van een verkennend archeologisch booronderzoek. Dit onderzoek, bestaande uit 278 megaboringen, leverde echter geen lithische artefacten op waardoor geen bijkomend vooronderzoek naar prehistorische artefactensites (waarderende boringen of proefputten) nodig werd geacht.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek, dat plaatsvond binnen een (versnipperde) zone van 53 873 m², werden er in totaal 24 sleuven met een oppervlakte van 5922 m² aangelegd of 11 % van de te onderzoeken oppervlakte (53 936 m²). Bijkomend werden er 5 kijkvensters aangelegd met een gezamenlijke oppervlakte van 460 m². Op deze wijze werd in totaal 6382 m² of 11,8 % van de totale te onderzoeken oppervlakte onderzocht (53 936 m²), voldoende om de voorliggende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, temeer daar enkele zones binnen de oppervlakte van 53 936 m² slechts zeer plaatselijk verstoord zouden worden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen sporen en geen vondsten aangetroffen.

⁴⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12388>; Wesemael (20219).

Het feit dat er geen sporen of vondsten aangetroffen werden tijdens het proefsleuvenonderzoek, noch tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek, maakt dat er geen archeologische vindplaats geattesteerd werd ter hoogte van de geplande verstorende bodemingrepen. In het westen van het terrein is er schijnbaar geen site geweest ter hoogte van de verstorende geplande werken, in het oosten is het voormalige barakkenkamp volledig weggegraven. Omwille van de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van archeologische vindplaatsen ter hoogte van de geplande verstorende bodemingrepen op het terrein en het feit dat de impact van de bodemingrepen elders beperkt is, wordt er geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen (Afb. 85).

Afb. 85. Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 32).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Op het onderzoeksterrein werd een bureauonderzoek (2019I26), een landschappelijk bodemonderzoek (2020A18), een verkennend archeologisch booronderzoek (2020G231) en een proefsleuvenonderzoek (2020G232) uitgevoerd. Er zijn ook verschillende CAI-locaties in de omgeving bekend.

Ten noordwesten van het projectgebied is de site 'Reinkensheide' (CAI 50163) gelegen. Bij een archeologisch onderzoek in 1962 werden hier onregelmatige, kleine zwarte vlekken ingetekend. De vondsten bestonden uit grote stukken houtskoolfragmenten en fragmenten van urnes die werden aangetroffen in een drietal komvormige kuiltjes. Deze sporen konden gedateerd worden in de IJzertijd. Op deze site werd verder ook nog een vondstenconcentratie van aardewerk aangetroffen, mogelijk eveneens uit de ijzertijd. Tot slot werden er ook enkele fragmenten van een gepolijste bijl aangetroffen. Deze dateren uit het neolithicum.

Op 150 m ten oosten van het projectgebied werd er een deel van een grafveld aangetroffen (CAI 50726). De begravingen bestonden uit brandgraven met aardewerk uit de Romeinse periode. Dit grafveld houdt verband met de aanwezigheid van een Romeinse heirweg, nl. de Romeinse noord-zuid route door de Maasvallei (CAI 218212). Links en rechts van deze Romeinse weg werden nog verschillende verdere Romeinse vondsten geregistreerd:

Op de grens van de gemeente Lanklaar met de gemeente Eisden is de site Mulheim gelegen (CAI ID 50605). Hier werden sporen van begravingen uit de vroeg-Romeinse periode aangetroffen. Ca. 600 m ten noordoosten van het projectgebied werd langs de Dorpsstraat (CAI 51259) een Romeins kruikje gevuld met crematieresten aangetroffen. Ook dit wijst op de aanwezigheid van een grafveld.

Ten zuiden van het projectgebied, maar aan de oostzijde van de Zuid-Willemsvaart werd nog een tweede deel van een Romeinse weg aangetroffen. Het gaat hier mogelijk om een wintertracé van de gekende weg CAI 218212 (CAI ID 700342). Nog iets meer in zuidelijke richting vinden we op het tracé van de Fluxys aardgasvervoerleiding een locatie waar door middel van terreinverkenning enkele neolithische silexvondsten werden gedaan (CAI ID 50355).

In de nabijheid van het projectgebied werden twee eerdere vooronderzoeken uitgevoerd in het kader van archeologienota's. Meteen ten westen van het projectgebied, aan de overzijde van de Siemenslaan, werd in 2018

door ARON bv een bureauonderzoek uitgevoerd⁴⁸. Meteen ten zuiden van de Bekaertlaan werd in 2017 door Annika Devroe een bureauonderzoek uitgevoerd⁴⁹.

Ten westen van het projectgebied, grenzend aan de westzijde van het industriegebied, werden verschillende vooronderzoeken uitgevoerd op de voormalige mijnsite van Eisden. Deze archeologienota en bijhorende nota's zijn gekend onder de naam 'Vooronderzoek Dilsen-Stokkem, Terhills, Nationaal Parklaan' en vormen dankzij het grootschalige booronderzoek dat werd uitgevoerd in een gebied dat bodemkundig voor een groot deel gelijkend is met het huidige projectgebied, waardevol vergelijkingsmateriaal⁵⁰.

Uit het bureauonderzoek (2019I26) bleek dat het terrein tot in de 20ste eeuw onbebouwd was en ingenomen werd door stuifduinen in het noorden en het westen. Omstreeks 1970 werden deze duinen schijnbaar afgetopt en werden de tussenliggende dalen met het duinzand opgevuld. Uit controleboringen bleek dan ook dat op het terrein een zandige ophogingslaag aanwezig was van ca. 1 à 1,55 m dik. In enkele boringen in het noorden en het zuiden van het terrein werden nog intacte of vermengde podzolprofielen waargenomen onder het ophogingspakket. Tevens werd in het zuidoosten van het terrein een Usselobodem waargenomen. In het aanvullend onderzoek werd deze laatste echter niet meer aangetroffen.

Cartografische bronnen toonden aan dat het terrein gedurende de voorbije eeuwen steeds in duingebied lag en onbebouwd was, tot in de 20ste eeuw een boerderij in het zuidoosten verscheen. Omstreeks 1939 werd een barakkenkamp ter hoogte van de voormalige boerderij opgetrokken. Dit deed eerst dienst als kamp voor dwangarbeiders tijdens WOII, nadien als verblijfplaats voor gastarbeiders uit de nabijgelegen steenkoolmijn van Eisden. Het kamp verdween en het terrein werd omstreeks 1970 grootschalig geëgaliseerd voor de bouw van de Bekaertfabriek, die omstreeks 2013 gesloopt werd.

Op basis van het uitgevoerd bureauonderzoek werd volgende verwachting voor het huidige projectgebied vooropgesteld:

Vermits het terrein in het verleden topografisch in een gunstige positie gelegen was, in de gradiëntzone, is het potentieel op het aantreffen van prehistorische artefactensites theoretisch als hoog te beschouwen. Door de geschiedenis van het bodemgebruik van het projectgebied tussen het einde van de 19de eeuw en heden, wordt deze verwachting echter voor een deel van het terrein naar matig bijgesteld. Het noordelijke deel van het terrein krijgt vanwege het voorkomen van intacte podzolbodem een hoge verwachting mee.

Volgens de Quartairgeologische kaart wordt de ondergrond ter hoogte van het onderzoeksgebied overwegend gevormd door de *Formatie van Hechtel* die op zijn beurt afzettingen van de *Formatie van Wildert* op *Eisden-Lanklaar* grinden afdekt. Ter hoogte van het zuidoostelijke gedeelte ontbreekt de *Formatie van Hechtel* en liggen er enkel zanden van Wildert op de *Eisden-Lanklaar* grinden. Over het volledige terrein bestaat de kans dat in deze Eolische zanden in de Pleistocene sequentie Usselo-bodems voorkomen. Deze bodems uit het warme interstadiaal van het Allerød krijgen een hoge verwachting mee voor vuursteenartefactensites uit het laat-paleolithicum (*Federmessercultuur*).

In de CAI zijn enkele aanwijzingen te vinden voor de aanwezigheid van (proto-)historische sites in de omgeving van het terrein (>150 m). In principe kan het archeologisch potentieel van het terrein dan ook als matig worden ingeschat.

Voor de periodes ouder dan de middeleeuwen is er voor het projectgebied geen enkele indicatie betreffende aan- of afwezigheid van bewoning. De ligging op een iets hoger gelegen deel nabij de Maas en enkele beken kan wijzen op een potentieel voor bewoning uit vroegere perioden (steentijd tot en met Romeinse periode). In de nabije omgeving zijn enkele steentijdvondsten bekend die op een gelijkaardige topografische locatie aangetroffen werden.

Voor de middeleeuwen maakt het bureauonderzoek wel duidelijk dat Dilsen-Stokkem reeds bewoond werd gedurende de 11de eeuw en Lanklaar sinds de 13de eeuw. Het projectgebied is echter volledig gelegen buiten de bewoningskernen en in landelijk gebied.

⁴⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/8738>

⁴⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5069>

⁵⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5696> en <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9887>

Op basis van het bureauonderzoek werd een aanvullend vooronderzoek geadviseerd dat in eerste instantie diende te bestaan uit een landschappelijk bodemonderzoek om de gaafheid van het onderliggende oorspronkelijk bodemprofiel na te gaan en om de impact van de geplande bodemingrepen te kunnen bepalen. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek, diende al dan niet een vooronderzoek naar prehistorische artefactensites uitgevoerd te worden. Tot slot diende tevens een proefsleuvenonderzoek naar (proto-)historische sites uitgevoerd te worden.

Tijdens het landschappelijk bodemonderzoek (2020A18) werden de landschappelijke bevindingen uit het bureauonderzoek (zie supra) grotendeels bevestigd. Tevens bleek dat een deel van de geplande bodemingrepen de natuurlijke bodems niet zou aansnijden en dat een ander deel diepgaand verstoord was, waardoor een potentiële archeologische site niet meer bewaard zou zijn. Op basis hiervan kon een enigszins versnipperde zone van ca. 134 064 m² uitgesloten worden van verder archeologisch onderzoek.

Anderzijds bleek dat de natuurlijke bodem in een 37 955 m² groot (versnipperd) gebied dat wel diepgaand verstoord wordt, voldoende gaaf bewaard was gebleven om een vooronderzoek naar prehistorische artefactensites uit te voeren onder de vorm van een verkennend archeologisch booronderzoek. Dit onderzoek, dat bestond uit 278 megaboringen, leverde echter geen lithische artefacten op waardoor geen bijkomend vooronderzoek naar prehistorische artefactensites (waarderende boringen of proefputten) nodig werd geacht.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek, dat plaatsvond binnen een (versnipperde) zone van 53 873 m², werden er in totaal 24 sleuven met een oppervlakte van 5922 m² aangelegd of 11 % van de te onderzoeken oppervlakte (53 936 m²). Bijkomend werden er 5 kijkvensters aangelegd met een gezamenlijke oppervlakte van 460 m². Op deze wijze werd in totaal 6382 m² of 11,8 % van de totale oppervlakte onderzocht (53 936 m²), voldoende om de voorliggende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, temeer daar enkele zones binnen de oppervlakte van 53 936 m² slechts zeer plaatselijk verstoord zouden worden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen sporen en geen vondsten aangetroffen. Wel werden op verschillende plaatsen, o.a. ook ter hoogte van het voormalige barakkenkamp in het oosten van het terrein, diepgaande verstoringen aangetroffen, veroorzaakt door de tanden van een kraanbak. Dit wijst erop dat het terrein in het verleden op heel wat plaatsen diepgaand werd afgegraven en dat het voormalige barakkenkamp, evenals de boerderij in het oosten van het terrein, hoogstwaarschijnlijk volledig uitgebroken werden voorafgaand aan de bouw van de Bekaertfabriek.

Het feit dat er geen sporen of vondsten aangetroffen werden tijdens het proefsleuvenonderzoek, noch tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek, maakt dat er geen archeologische vindplaats geattesteerd werd ter hoogte van de geplande verstorende bodemingrepen op het terrein. In het westen van het terrein, waar de oorspronkelijke bodemopbouw bewaard was, is er hoogstwaarschijnlijk geen site geweest ter hoogte van de verstorende geplande werken, in het oosten is het voormalige barakkenkamp evenals de vroegere boerderij volledig weggegraven. Opgemerkt kan worden dat het niet uitgesloten is dat er in de zones met beperkte geplande bodemingrepen nog archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, meer bepaald op de plaatsen waar het oorspronkelijk bodemprofiel bewaard is.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

Op basis van de omschrijving van de geplande bodemingrepen in DEEL 1: Verslag van de resultaten, kan de impact van deze bodemingrepen op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed bepaald worden.

De initiatiefnemer plant op een ca. 18,8 ha groot terrein langs de Bekaertlaan te Lanklaar, kadastraal gekend als Lanklaar, Afd. 5, sectie B, percelen 131G en 275G (gemeente Dilsen-Stokkem, prov. Limburg), de nieuwbouw van een kartonfabriek op een momenteel braakliggend voormalig fabrieksterrein.

Op basis van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek (2020A18) bleek dat een deel van de geplande bodemingrepen de natuurlijke bodems niet zou aansnijden. Op het volledige terrein werd immers een ophogingspakket aangetroffen van gemiddeld ca. 100 à 160 cm dik. Heel wat bodemingrepen, waaronder de omgevingsaanleg en de vloerplaten van de fabrieksgebouwen, gingen niet dieper dan de ophogingen. De aanleg

van leidingen zou slechts zeer plaatselijke verstoringen veroorzaken. Bovendien was er op de meeste plaatsen een buffer aanwezig tussen de diepste uitgravingen en het relevant archeologisch niveau.

Een ander deel van het terrein was dusdanig diepgaand verstoord, dat een potentiële archeologische site niet meer bewaard zou zijn. Hier kon er dus geen sprake zijn van een impact van de geplande bodemingrepen.

Op basis van bovenstaande bevindingen kon een enigszins versnipperde zone van ca. 134 064 m² uitgesloten worden van verder archeologisch onderzoek. Bijkomend onderzoek ter hoogte van de plaatselijke leidingen zou immers meer verstoringen veroorzaken dan de geplande bodemingrepen en niet tot kenniswinst leiden.

Op de overige terreindelen (ca. 53 873 m²) werden tijdens het aanvullend archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem geen sporen, noch vondsten aangetroffen. Dit maakt dat er geen archeologische vindplaats geattesteerd werd en dat er dus ook geen impact is van de geplande bodemingrepen.

1.4 Bepaling van Maatregelen

Het feit dat er geen sporen of vondsten aangetroffen werden tijdens het proefsleuvenonderzoek, noch tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek, maakt dat er geen archeologische vindplaats ter hoogte van de geplande verstorende bodemingrepen op het terrein geattesteerd werd. Elders worden potentieel aanwezige vindplaatsen afgedekt door een beschermend ophogingspakket of werden diepgaande verstoringen vastgesteld die een potentieel oorspronkelijk aanwezige vindplaats ongetwijfeld verstoord hebben.

Omwille van de afwezigheid van archeologische vindplaatsen ter hoogte van de verstorende bodemingrepen op het terrein, de grootschalige verstoringen en de beperkte bodemingrepen op andere delen van het terrein, is geen kenniswinst bij verder onderzoek en wordt dan ook geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen.

Een Programma van Maatregelen werd bijgevolg niet opgemaakt.

Opgemerkt kan worden dat het niet uitgesloten is dat er in de zones met beperkte bodemingrepen nog archeologische vindplaatsen aanwezig zijn waar het oorspronkelijk bodemprofiel bewaard is. In de toekomst zal hiermee rekening gehouden moeten worden indien bijkomende werken in deze zones op het terrein plaatsvinden. Meer bepaald gaat het hier om de zones onder de betonplaten tussen de funderingszolen en ter hoogte van de omgevingsaanleg die tot heden niet onderzocht zijn. Indien hier in de toekomst grootschalige werken plaatsvinden, dient een nieuwe archeologienota te worden opgemaakt die rekening houdt met de huidige bevindingen op het terrein.

Ondanks het feit dat geen verder onderzoek aanbevolen wordt, blijft de meldingsplicht van archeologische vondsten gelden. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het *Agentschap Onroerend Erfgoed* en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

